

SPORMETRE
The Journal of Physical Education and Sport Sciences
Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi

DOI: 10.33689/spormetre.1062454

Geliş Tarihi (Received): 24.01.2022

Kabul Tarihi (Accepted): 13.11.2022

Online Yayın Tarihi (Published): 31.12.2022

**SPORDA MOTİVASYON ÖLÇEĞİNİN GEÇERLİK VE GÜVENİRLİĞİ:
TÜRKÇE UYARLAMA ÇALIŞMASI**

Hayri Demir*

Selçuk Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, KONYA

Öz: Spor motivasyonu, bireylerin spor yapmalarını, amaçlarına ulaşmak için çaba göstermelerini sağlayan ve sürdüren içsel bir faktördür. Bu çalışmayla, sporcuların spor motivasyonlarını ölçmek amacıyla Mallett ve arkadaşları (2007) tarafından geliştirilen ölçeğin Türkçeye uyarlama çalışması amaçlanmıştır. Bu kapsamda 466 katılımcıdan oluşan Türk örnekleminde, ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları yapılmıştır. Ölçeğin kapsam ve görünüş geçerliliği için dil uzmanları, alan uzmanları, psikolojik danışman, eğitim bilimci ve ölçme ve değerlendirme uzmanlarının görüşlerine başvurulmuştur. Spor Motivasyon Ölçeğinin yapı geçerliliğini test etmek için DFA kullanılmıştır. DFA analizleri sonunda 24 maddeden oluşan 6 boyutlu bir ölçek elde edilmiştir. Doğrulayıcı faktör analizi kapsamında nihai uyum indekslerinin istenilen sınırlar içinde olduğu tespit edilmiştir. Ölçeğin Cronbach Alpha ile hesaplanan iç tutarlılık katsayısı alt boyutlar için .70'in üzerindedir. Ayrıca Türkçe uyarlaması yapılan ölçeğin ölçüt geçerliği yüksek düzeydedir. Bulgulara göre Spor Motivasyon Ölçeğinin sporda motivasyonu ölçmek için geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu belirlenmiştir. Son olarak Türkçe SMÖ'nün, cinsiyet ve lisanslı olarak spor yapma durumu açısından anlamlı bulgular ortaya koyduğu görülmüştür

Anahtar Kelimeler: Spor motivasyonu, ölçek uyarlama, geçerlik, güvenirlik, DFA,

**VALIDITY AND RELIABILITY OF MOTIVATION SCALE IN SPORTS:
TURKISH ADAPTATION STUDY**

Abstract: Sports motivation is an internal factor that enables and sustains individuals to do sports and to strive to achieve their goals. In this study, scale developed by Mallett et al. (2007) was adapted to Turkish in order to measure the sports motivation of athletes. Therefore, validity and reliability studies of the scale were conducted in a Turkish sample consisting of 466 participants. For the scope and appearance validity of the scale, the opinions of linguists, field experts, psychological counselors, educational scientists, assessment and evaluation experts were consulted. CFA was used to test the construct validity of the Sports Motivation Scale. At the end of the CFA analysis, a 6-dimensional scale consisting of 24 items was obtained. Within the scope of confirmatory factor analysis, it was determined that the final fit indices were within the desired limits. The internal consistency coefficient of the scale calculated with Cronbach Alpha is over .70 for the sub-dimensions. In addition, the criterion validity of the scale, which was adapted into Turkish, is high. According to the findings, it was determined that the Sports Motivation Scale is a valid and reliable measurement tool to measure motivation in sports. Finally, it was seen that Turkish Motivation Scale in Sports revealed significant findings in terms of gender and licensed sports status.

Key Words: Sport motivation, scale adaptation, validity, reliability, CFI

*Sorumlu Yazar: Hayri Demir, Prof. Dr., E-mail: hdemir@selcuk.edu.tr

GİRİŞ

Spor performansı bilimindeki ilerlemeler, duygusal- zihinsel süreçler ve fiziksel becerilerin bütünleştirilmesinin önemini giderek daha fazla göstermektedir (Jones ve ark., 2007). Bu tür ampirik kanıtlar, takımlar ve sporcular için koçluğun ve sağlık bakımının ayrılmaz bir yönü olarak spor psikolojisinin gelişmesine yol açmıştır (Rooney ve ark., 2021). Sporcuların başarısı veya başarısızlığı fiziksel, taktik, teknik ve psikolojik faktörler dâhil olmak üzere birçok faktörün kombinasyonuna bağlıdır. Psikolojik faktörler genellikle sporda kazananı ve kaybedeni ayırt eden belirleyicilerdir (Brewer, 2009). Weinberg ve Gould (2003), sporcuların fiziksel beceri ve yeteneklerindeki farklılıkların müsabakaların sonuçlarını doğrudan etkilediğini ifade etmişlerdir. Ancak rakipler arasında fiziksel yetenekle ilgili faktörlerin denk olması durumunda ise çoğunlukla kazananın daha iyi motivasyona sahip olan kişiler olduğu belirtilmiştir. Sporcuların ve antrenörlerin motivasyonu, performansı etkileyebilecek bir değişken olarak gördüklerini ve önem verdiklerini ifade etmeleri bu konunun literatürde ilgi görmesine neden olmuştur (Coppens ve ark., 2021). Bu yönüyle spor psikolojisinde ön plana çıkan psikolojik süreçlerden biri belki de en önemlisi motivasyondur.

Motivasyon, bir kişinin faaliyetlerini teşvik eden psikolojik veya içsel itici güçtür (Akdeniz vd., 2016; Ryan ve Deci, 2000). Motivasyon birçok açıdan insanların davranışlarını harekete geçiren, yönlendiren ve güçlendiren bir etkiye sahiptir (Güney, 2013; Vallerand ve Ratelle, 2004). Vallerand ve Losier (1999), motivasyonu üç türe ayırmıştır: içsel motivasyon, dışsal motivasyon ve motivasyonsuzluk. Zhang ve Mao (2004) ise motivasyonu katılım eğilimi ve kaçınma eğilimi olarak iki boyutta ele almaktadır. Genel olarak söylemek gerekirse motivasyonun yoğunluğunu ve yönünü etkileyen faktörler kişinin içsel ihtiyaçlarından ve dışsal koşullardan kaynaklanır (Huang ve ark., 2018). Dış koşullar, çevresel faktörlere, yani çeşitli biyolojik ve sosyal yönler de dâhil olmak üzere bireyin dışındaki çeşitli uyaranlara atıfta bulunur. Örneğin spor yapan ve başarıyı arzulayan bir sporcu, ailesinden ve antrenörlerinden övgü almayı veya bir spor takımına katılarak kendi ait olma ihtiyacını karşılamayı sever. Sosyal desteğin çeşitli biçimleri ve içerikleri vardır. Bu kapsamda dışsal motivasyon türü olarak somut destek, antrenör davranışları ve ödül teşvikleri örnek olarak verilebilir. Diğer taraftan spor motivasyonunun içsel boyutu ise duygusal sıcaklık, benlik saygısı, sporcuların güçlü bir aidiyet ve kimlik duygusu, coşku, zindelik, özgüven ve sıkı bir kararlılıkla spora adanmak gibi çok sayıda faktörü içerir (Ding ve ark., 2016; Freeman ve ark., 2011; Vallerand ve Losier, 1999; Ye ve ark., 2016).

Kavramsal açıdan bakıldığında spor motivasyonu, bireylerin spor yapmalarını ve amaçlarına ulaşmak için çaba göstermelerini sağlayan ve sürdüren içsel bir durumdur (Ma ve Zhang, 2003; Shang ve Yang, 2021). Spor motivasyonu, sporcuların antrenman ve rekabete olan hevesini ve performansını doğrudan etkiler (Zhang, 2015). Sporcular sporu bir zevk olarak görürlerse, daha fazla çaba sarf etmeye ve spor kariyerlerini sürdürmeye devam ederler ya da tam tersine sporu bir yük ya da kısıtlama olarak görürlerse tükenmişlik ve bitkinlik yaşarlar ve sporu bırakırlar (Zhang, 2015). Sporcunun bunu keyif mi yoksa kısıtlama olarak mı görmesi spor motivasyonu ile yakından ilişkilidir (Raedeke, 1997). Bu nedenle spor motivasyonunun azalması, sporcu tükenmişliğinin erken belirtilerinden biri olarak kabul edilebilir. Daha fazla sosyal desteğin, olumlu bir etkileşimin ve atmosferin sporcuların spor motivasyonlarını geliştirmelerine ve antrenman ve yarışmaya daha fazla teşvik etmeye yardımcı olabileceği ileri sürülmektedir (Cresswell ve Eklund, 2005).

Literatürde spor motivasyonu ölçmek için çoğunluğu Batı ülkelerinde ve İngilizce yapılmış ölçme araçlarının geliştirildiği ya da uyarlandığı görülmüştür (Aelterman ve ark., 2012; Komarc

ve ark., 2020; Mallett ve ark., 2007). Quinaud ve arkadaşları (2021) tarafından uyarlaması gerçekleştirilen ölçek geliştirme çalışmasında öğrenci-sporcuların sporda kariyer motivasyonuna yönelik bir ölçek geliştirilmiştir. Ölçek, “Spor Motivasyonu” (SM) faktörü, “Akademik Motivasyon” (AM) faktörü ve “Kariyer Motivasyonu” (KM) faktörü olmak üzere üç boyutlu bir yapıyı ölçmektedir. Zhang ve Mao (2004) tarafından geliştirilen Spor Motivasyon Anketi (SMQ), katılımcıların spor motivasyonunu test etmek için kullanılmaktadır. Bu ölçek iki boyuttan oluşan altı madde içermektedir. Bunlar yaklaşma eğilimi, örneğin “Yaptığım sporlardan çok eğlenebiliyorum” ve kaçınma eğilimi, örneğin, “Seçebilirim başka sporlar yapacağım” şeklinde bir madde dağılımı göstermektedir. Bu ölçekte puan ne kadar yüksek olursa, egzersiz ve spor yapma motivasyonu o kadar güçlü olmaktadır. Spora yönelik motivasyonu değerlendirmek için bir başka ölçme aracı geliştirme ve uyarlama çalışması Aelterman ve arkadaşları (2012) tarafından gerçekleştirilmiştir. Beden eğitimi ve spora yönelik motivasyon olarak isimlendirilen bu ölçek üç alt boyut ve toplam 20 maddeden oluşmaktadır. Bu alt boyutlar “özerk motivasyon” örneğin, “Spora zevkli bir aktivite bulduğum için katılıyorum”, “kontrollü motivasyon” örneğin, ‘Spora katılım çünkü yapmazsam kendimi suçlu hissedirim” ve “motivasyonsuzluk” örneğin “Spora katılmaya neden zahmet etmem gerektiğini anlamıyorum.” şeklinde bir yapıya sahiptir. Spor motivasyonunu ölçmek amacıyla uyarlaması yapılan bir diğer ölçek Komarc ve arkadaşları (2020) tarafından Çek sporcu örnekleminde gerçekleştirilmiştir. Spor Motivasyon Ölçeği (SMS), spor ve egzersiz ortamlarında motivasyonel süreçleri değerlendiren yaygın olarak kullanılan bir araçtır. Bu ölçek birden fazla kültürde geçerlilik, güvenilirlik ve psikometrik özelliklerine ilişkin güçlü bir deneysel kanıt göstermiştir.

Türk kültüründe bir teori temelinde spor motivasyonunu değerlendirebilecek az sayıda ölçüm aracı bulunmaktadır. Türkiye’de spor psikolojisi alanında motivasyon temelli ölçekler incelendiğinde Tiryaki ve Gödelek’in (1997) aktif sporcular için geliştirilen “Spora Özgü Başarı Motivasyonu Ölçeği”, diğer tarafından sedanterler için Yıldız ve arkadaşları (2015) tarafından geliştirilen “Spor Etkinlikleri Gönüllü Motivasyon Ölçeği”, Kazak’ın (2004) Sporda Güdüleme Ölçeği (SGÖ) ve Tok’un (2004) geliştirdiği “Spor tüketimi davranışını etkileyen motivasyonel faktörler ve Spor Tüketimi Ölçeği” olmak üzere sınırlı sayıda ölçme aracının bulunduğu görülmüştür. Bununla birlikte aktif olarak spor yapan bireylerin ve her kademedeki sporcuların spor motivasyonlarını ölçmeye yönelik bu çok boyutlu bir ölçme aracının alana önemli katkılar getireceği düşünülmektedir. Türk spor kültürü, birçok farklı sporda yüksek seviyelerde rekabet eden profesyonel ekip ve gençlerin spor gelişimine güçlü bir şekilde odaklandıkları bir potansiyele sahiptir. Bu durum, Türk araştırmacıları, antrenörleri ve spor psikologlarının spor ve egzersizle ilgili temel motivasyonel yapıları değerlendirmek için güvenilir bir araca sahip olmasını önemli kılmaktadır. Bu endişeyi gidermek için, fiziksel olarak aktif sporcu örnekleminde oluşan bir örnekleme spor motivasyon ölçeğinin psikometrik özellikleri test edilmiş ve Türkçeye uyarlaması yapılmıştır.

YÖNTEM

Araştırmanın etik kurul onayı, Selçuk Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi Etik Komisyonundan alınmıştır (2022-02).

Araştırma Grubu

Çalışma grubu Covid 19 Pandemisi nedeniyle internet üzerinden online olarak belirlenmiştir. Öncelikle çalışmaya gönüllü katılımın onaylanarak başladığı bir googledocs dosyası hazırlanmıştır. Bu dosyaya bazı demografik veriler ile uyarlanan sporda motivasyon ölçeği maddeleri eklenmiştir. Gönüllülük dışında, 18 yaş üstü, sporla uğraşan, okuma yazma bilen,

bilgisayar ve cep telefonu kullanan katılımcılar hedef kitle olarak belirlenmiştir. İlgili googledocs linki, araştırmacı tarafından oluşturulmuş ve aktif olarak spor yapan katılımcılar için çeşitli sosyal medya gruplarıyla paylaşılmıştır. Tekrar veri girişi engellemek için İp sistemi kullanılmıştır. Oluşturulan link 25. 12. 2021 - 05.01.2022 tarihinde ilk olarak paylaşılmış ve yaklaşık 10 gün sonra kaldırılmıştır. Bu sayede 466 katılımcıdan geri bildirim sağlanmıştır. Katılımcıların yaş ortalaması 19.74 (± 6.32) olarak hesaplanmıştır. Demografik bilgi formundan elde edilen veriler kapsamında sporcu katılımcıların dağılımları tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların demografik verilerinin analizi

Cinsiyet	n	%
Erkek	291	62,4
Kadın	175	37,6
Eğitim Durumu		
Ortaokul	30	6,4
Lise	191	41,0
Üniversite	213	45,7
Lisansüstü	32	6,9
Gelir		
Düşük	58	12,4
Orta	363	77,9
Yüksek	45	9,7
Toplam	466	100,0
Spor yapma durumu		
Cevap yok	11	2,1
Aktif	385	82,7
Kısmen aktif	71	15,2
Branşı		
Her ikisi de	11	2,4
Bireysel Sporlar	151	32,4
Takım Sporları	304	65,2
Sporcu lisansı olma durumu		
Evet	364	78,1
Hayır	102	21,9
Toplam	466	100,0

Veri Toplama Araçları

Spor Motivasyon Ölçeği (Sport Motivation Scale-6 /SMS-6)

Orijinal formu Mallett ve arkadaşları (2007), tarafından geliştirilen Spor Motivasyon Ölçeği (Sport Motivation Scale-6 /SMS-6) bireylerin spora ve sportif süreçlere duygusal açıdan tepkiselliğini ve içinde bulunulan ortama yönelik olarak motivasyonlarını değerlendirmeyi amaçlayan 24 maddeden oluşmaktadır. Spor Motivasyon Ölçeği (**Sport Motivation Scale-6 /SMS-6**), beşli Likert tipinde (1- Kesinlikle katılmıyorum, 5- Tamamen katılıyorum) spora ilgi duyan ya da yapan katılımcılar tarafından derecelendirilen bir ölçme aracıdır. Orijinal formu Mallett ve arkadaşları (2007), geliştirdikleri Spor Motivasyon Ölçeğinde altı alt boyutlu bir yapı sergilediğini belirtmiştir. Orijinal ölçekte iç tutarlık katsayıları 0.70 ile 0.80 arasında değişmektedir. Ayrıca orijinal ölçekte yer alan tüm maddeler olumludur.

Verilerin Analizi

Çalışma kapsamında elde edilen verilerin analizinden önce normal dağılım sergileyip sergilemedikleri basıklık ve çarpıklık katsayıları dikkate alınarak incelenmiştir. Bu kapsamda çalışmanın bağımlı, bağımsız ve ölçek boyutları değişkenlerine ilişkin basıklık ve çarpıklık değerlerinin -2 ile +2 arasında olduğu görülmüş ve normal dağılım sergilediği kabul edilmiştir (Yurt ve Sünbül, 2012). Ardından değişkenlere ait betimsel istatistikler ve değişkenler arası ilişkiler ortaya konmuştur. Ölçeğin maddeleri ve alt boyutlarına yönelik dfa modellemesine yönelik analizlerde uyum iyiliği indeksleri alan yazında sıklıkla tercih edilen χ^2 /sd, RMSEA, GFI, AGFI, IFI ve CFI dikkate alınarak kontrol edilmiştir. Ayrıca uyarılma ölçeği verileri üzerinde ölçüt geçerliği Spearman Brown Korelasyon Katsayısı, güvenilirlik analizleri ise Cronbach Alfa tekniği ile test edilmiştir.

Ölçeğin Uyarlanması

Spor Motivasyon Ölçeğinin (Sport Motivation Scale-6 /SMS-6) uyarılma çalışmasının yapılması için ölçeği geliştiren The University of Queensland'e görev yapmakta olan Cliff Mallett ve arkadaşlarından izin alınmıştır. Ölçeğin İngilizce formu, İngilizce ve Türkçeyi iyi bilen 3 dil uzmanı tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Çevirmenler için talimatlar, kelimenin tam anlamıyla çevirinin gerekli olmadığını, bunun yerine orijinal SMS ölçeğinin maddelerinin Türkçe anlamını yakalamaları gerektiği vurgulanmıştır. Çevrilmiş üç versiyon daha sonra araştırmacıyla birlikte tüm çevirmenlerin katıldığı bir online bir toplantıda tartışılmıştır. Tartışma, İngilizce ve Türkçe arasındaki kelimelerin sözcük farklılıkları, deyimsel ifadeler ve belirli spor terminolojisine odaklanmıştır. Spor motivasyon ölçeğinin Türkçe versiyonu üzerinde üretilen her madde için en iyi tercüme edilmiş versiyon konusunda bir fikir birliğine varılmıştır. Oluşturulan Türkçe formlar bir dilbilimci akademisyen yardımıyla cümle cümle kontrol edilmiştir. Alınan dönütlere göre orijinal ölçekle bire bir uyum sağlayan Türkçe forma karar verilmiştir. Ölçeğin nihai Türkçe formunun İngilizce forma yakın olduğu görülmüştür. Daha sonra 2 alan uzmanı akademisyen, 1 psikolojik danışmanlık alanından akademisyen ve 1 eğitim bilimci uzmanından görüşler alınmıştır. İlgili maddelerin amaca hizmet edip etmediğini belirlemek için ölçme ve değerlendirme uzmanına başvurulmuş ve en son olarak bir Türkçe öğretmenliği alanından akademisyene ifadelerin doğru kullanımı açısından inceleme yaptırılmıştır. Sonuç olarak uzmanlardan alınan görüş ve öneriler doğrultusunda ölçeğe son şekli verilmiştir.

Tüm bu aşamalardan sonra ağırlıklı olarak Selçuk Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesinde öğrenim gören öğrenciler olmak üzere amatör ya da profesyonel düzeyde spor yapan katılımcılara 2 hafta içerisinde orijinal form online olarak uygulanmıştır. Ölçeğin geçerliliği için yapı geçerliği ve ölçüt geçerliği incelenmiştir. Güvenirlik çalışması Cronbach alfa ile incelenmiştir.

BULGULAR

Geçerlik ve Güvenirliğe İlişkin Bulgular

Sporda Motivasyon Ölçeğinin Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

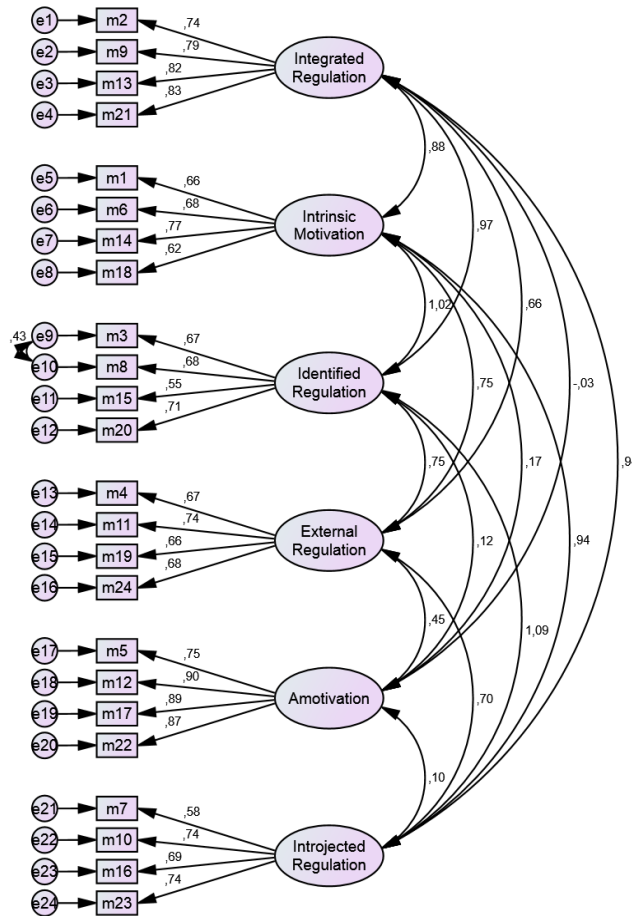
Açımlayıcı faktör analizi sonuçlarına göre orijinal formunda Sporda Motivasyon ölçeği altı faktörlü bir yapıya sahiptir. Yurt ve Sünbül'e (2012) göre farklı bir kültür ya da dilden ölçek uyarlaması süreçlerinde yapı geçerliğini test etmek için öncelikli olarak doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yapılması gerekir. Bu kapsamda ölçme aracının altı faktörlü yapısının toplanan veriler ile ne düzeyde uyumlu olduğunu belirlemek için Doğrulayıcı faktör analizi

uygulanmıştır. Maximum Likelihood Estimation yöntemi kullanılarak analiz gerçekleştirilmiştir. Altı faktörlü model için hesaplanan uyum değerleri Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2. Sporda motivasyon ölçeğinin beş faktörlü yapısına ait uyum değerleri

Ölçüt	İyi Uyum	Kabul	Elde Edilen	Kaynak
		Edilebilir Uyum	Değerler	
(χ^2/sd)	≤ 3	$\leq 4-5$	3,79	Byrne, 1989
RMSEA	$\leq 0,05$	0,06-0,08	0,08	Browne ve Cudeck, 1993
SRMR	$\leq 0,05$	0,06-0,08	0,06	
GFI	$\geq 0,90$	0,85-0,90	0,85	Tanaka and Huba, 1985;
AGFI	$\geq 0,90$	0,80-0,90	0,81	Jöreskog ve Sörbom, 1993
CFI	$\geq 0,95$	0,90-0,94	0,90	Bollen, 1989
IFI	$\geq 0,95$	0,90-0,94	0,90	

Tablo 2 incelendiğinde, Sporda Motivasyon Ölçeğinin altı faktörlü yapısının toplanan veriler ile genel olarak kabul edilebilir düzeyde uyum gösterdiği ve ölçeğin altı faktörlü yapısının doğrulandığı anlaşılmaktadır. Test edilen altı faktörlü model Şekil 1’de gösterilmiştir. Ölçekte bulunan maddelerin faktör yükleri 0,56 ile 0,90 arasında değerler almıştır. Modelde gösterilen tüm yol katsayıları (faktör yükleri) $p < 0,001$ düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır.

Şekil 1. Sporda motivasyon ölçeğinin doğrulayıcı faktör analizi diyagramı, ki-kare=894,25; Sd=236; p<0,001

Bu kapsamda DFA analizleriyle 6 boyutta bir yapı geçerliği ortaya koyan sporda motivasyon ölçeğinin alt ölçekleri ve maddelerin dağılımı aşağıda verilmiştir.

Motivasyonsuzluk: 5, 12, 17, 22
 Özdeşleşmiş Düzenleme: 3, 8, 15, 20
 Dışsal Düzenleme: 4, 11, 19, 24
 Bütünleşmiş Düzenleme: 2, 9, 13, 21
 İçe Yansıtılmış Düzenleme: 7, 10, 16, 23
 İçsel Motivasyon: 1, 6, 14, 18

Sporda Motivasyon Ölçeğinin güvenilirliğini belirlemek için Spora Özgü Başarı Motivasyonu Ölçeği ile tutarlılığına bakılmıştır. Willis (1982) tarafından geliştirilmiş bu ölçeğin Türkçeye uyarlaması Tiryaki ve Gödelek (1997) tarafından yapılmıştır. Güç gösterme güdüsü, başarıya yaklaşma ve başarısızlıktan kaçınma olarak 3 boyutta şekillenen spora özgü başarı motivasyon ölçeği ile uyarlaması yapılan bu ölçeğin tüm boyutları anlamlı ilişki göstermiştir ($p<0.05$). Bu yönüyle Sporda Motivasyon Ölçeğinin uyarlanan Türkçe versiyonunun ölçüt geçerliğinin yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Sporda Motivasyon Ölçeğinin güvenilirliğini belirlemek için Cronbach Alfa katsayıları hesaplanmıştır. 0,60-0,80 arasındaki değerler ölçme aracının oldukça güvenilir, 0,81-1,00 arasındaki değerler ise ölçme aracının yüksek derecede güvenilir olduğunu işaret etmektedir (Özdamar, 2004). Ölçme aracının motivasyonsuzluk, özdeşleşmiş düzenleme, dışsal düzenleme, bütünleşmiş düzenleme, içe yansıtılmış düzenleme ve içsel motivasyon faktörleri için hesaplanan alfa katsayıları sırasıyla 0,87; 0,77, 0,76; 0,78; 0,91 ve 0,77'dir. Elde edilen katsayılar ölçme aracının iç tutarlılığına bağlı güvenilirliğinin yeterli düzeyde olduğunu göstermiştir. Ölçme aracının güvenilirliğini incelemek için CR (composite reliability) değerleri de hesaplanmıştır. $CR>0,70$ olması gerekmektedir (Yaşlıoğlu, 2017). Motivasyonsuzluk, özdeşleşmiş düzenleme, dışsal düzenleme, bütünleşmiş düzenleme, içe yansıtılmış düzenleme ve içsel motivasyon faktörleri için hesaplanan CR değerleri sırasıyla 0,88; 0,78; 0,75; 0,78; 0,92 ve 0,78'dir.

Cinsiyet ve Lisanslı Spor Yapma Durumuna İlişkin Bulgular

Türkçeye uyarlaması yapılan ve geçerlik-güvenirliği gerçekleştirilen Sporda Motivasyon Ölçeğinin verileri sporcu örnekleminde cinsiyet ve lisanslı spor yapma durumlarına göre karşılaştırmalı olarak incelenmiştir (Tablo 3 ve Tablo 4).

Tablo 3. Katılımcıların cinsiyetleri açısından spor motivasyon ölçeğinin alt boyutlarındaki puanlara ilişkin ortalama, standart sapma ve t değerleri

Cinsiyetiniz	Cinsiyet	N	\bar{X}	Ss	t	p
Motivasyonsuzluk	Kadın	175	2,25	1,24	-2,968	,003
	Erkek	291	2,62	1,31		
Özdeşleşmiş Düzenleme	Kadın	175	4,28	0,67	-,098	,922
	Erkek	291	4,29	0,66		
Dışsal Düzenleme	Kadın	175	3,62	0,96	-1,153	,250
	Erkek	291	3,73	0,94		
Bütünleşmiş Düzenleme	Kadın	175	4,38	0,72	-,490	,625
	Erkek	291	4,41	0,67		
İçe Yansıtılmış Düzenleme	Kadın	175	4,29	0,65	-,798	,425
	Erkek	291	4,34	0,67		
İçsel Motivasyon	Kadın	175	4,21	0,70	-,413	,680

Erkek	291	4,24	0,68
-------	-----	------	------

*p <0.05

Tablo 3’de cinsiyetlere göre sporcuların sosyal motivasyon ölçeğinden almış oldukları puanların ortalaması üzerinde hesaplanan t testi sonuçları görülmektedir. Analizlere göre spor motivasyon ölçeğinin sadece motivasyonsuzluk boyutunda cinsiyet açısından anlamlı fark bulunmuştur. Grupların ortalamalarına bakıldığında kadın sporcuların erkek katılımcılarına kıyasla anlamlı düzeyde yüksek motivasyonsuzluk düzeyine sahip oldukları görülmüştür. Bununla birlikte ölçeğin Özdeşleşmiş Düzenleme, Dışsal Düzenleme, Bütünleşmiş Düzenleme, İçe Yansıtılmış Düzenleme ve İçsel Motivasyon puan ortalamaları açısından kadın ve erkek katılımcılar arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir (p>0.05).

Tablo 4. Katılımcıların lisanslı spor yapma durumları açısından spor motivasyon ölçeğinin alt boyutlarındaki puanlara ilişkin ortalama, standart sapma ve t değerleri

	Lisanslı olarak spor yapma durumu	N	\bar{X}	Ss	t	p
Motivasyonsuzluk	Evet	353	2,40	1,26	-2,628	0,009
	Hayır	102	2,78	1,37		
Özdeşleşmiş Düzenleme	Evet	353	4,34	0,62	2,625	0,009
	Hayır	102	4,14	0,78		
Dışsal Düzenleme	Evet	353	3,71	0,93	0,710	0,478
	Hayır	102	3,63	1,02		
Bütünleşmiş Düzenleme	Evet	353	4,45	0,62	2,762	0,006
	Hayır	102	4,25	0,82		
İçe Yansıtılmış Düzenleme	Evet	353	4,35	0,64	1,504	0,133
	Hayır	102	4,24	0,72		
İçsel Motivasyon	Evet	353	4,25	0,64	0,703	0,482
	Hayır	102	4,19	0,80		

* p <0.05

Tablo 4’e göre sporcuların sosyal motivasyon ölçeğinden almış oldukları puanların ortalaması üzerindeki karşılaştırmalar lisanslı olma durumuna göre gerçekleştirilmiştir. Analizlere göre spor motivasyon ölçeğinin motivasyonsuzluk, özdeşleşmiş düzenleme ve bütünleşmiş düzenleme boyutlarında hesaplanan puan ortalamalarında lisanslı olma durumu açısından anlamlı fark bulunmuştur. Grupların ortalamalarına bakıldığında lisanssız sporcuların lisanslı katılımcılarına kıyasla anlamlı düzeyde yüksek motivasyonsuzluğa sahip oldukları görülmüştür. Diğer taraftan lisanslı sporcuların özdeşleşmiş düzenleme ve bütünleşmiş düzenleme puan ortalamaları anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur. Bununla birlikte ölçeğin Dışsal Düzenleme, İçe Yansıtılmış Düzenleme ve İçsel Motivasyon puan ortalamaları açısından lisanslı olma durumuna göre anlamlı bir fark bulunmamıştır (p>0.05).

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu Türkçe uyarlaması çalışmasının sonuçları Orijinal Sporcu Motivasyon Ölçeğinin faktör yapısıyla ilgili daha önce farklı kültürlerde gerçekleştirilen (Martens ve Webber, 2002; Martin ve Cutler, 2002; Pelletier ve ark., 1995; Raedeke ve Smith, 2001; Riemer ve ark., 2002;

Vlachopoulos ve ark., 2000) çalışmaların bulgularıyla benzer sonuçlar ortaya koymuştur. Bu çalışma, spor motivasyonunu değerlendirmek için SMÖ'nin, Türkçe tercüme edilmiş versiyonunun olumlu sonuçlarına dair ilk kanıtları sunmaktadır.

SMÖ'nün Türkçe versiyonunun 24 maddesinde gerçekleştirilen DFA sonuçları, varsayılan altı faktörlü yapıyı desteklemiştir. Ölçeğin Türkçe versiyonundaki maddelerin faktör yüklerinin tümü anlamlı ve orta büyüklükte bulunmuştur. Bu da bu Türk sporcu örnekleme için oluşturulan ölçek modelinin doğru bir şekilde varsayımları karşıladığını göstermektedir. Ölçeğin DFA modelin uyum değerleri kabul edilen ölçütler içerisinde ve anlamlı düzeydedir. Bu değerler bir yönüyle uluslararası düzeyde gerçekleştirilen uyarlama çalışmalarının bulgularıyla benzerlik göstermektedir (De Pero ve ark., 2009; Filho ve ark., 2011; Núñez ve ark., 2006).

SMÖ Türkçe versiyonunun alt ölçekleri için hesaplanan güvenilirlik katsayıları da kabul edilebilir sınırlar arasındaydı (Cronbach alfa > 0.70). Bu yönüyle SMÖ ölçeğinin benzer bir ölçek geliştirme amaçlı Avustralya, ABD ve Kanada üniversite öğrencileriyle yapılan orijinal doğrulama çalışmalarında elde edilen bulgularla benzer sonuçlar elde edilmiştir (Briere ve ark., 1995; Fortier ve ark., 1995; Pelletier ve ark., 1995). Sonuç olarak; SMÖ'nün Türkçe formuna ait uyum indeksi ve Cronbach Alfa değerleri modelin uyumlu olduğunu, geçerlik ve güvenilirliğinin yüksek düzeylerde olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda SMÖ'nin sporcuların spor motivasyonlarını değerlendirilmesinde geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu ortaya koymaktadır.

Çalışmada araştırma örnekleminin cinsiyet ve lisanslı spor yapma durumlarına göre SMO düzeyleri arasında ölçüm değişmezliğine dair tutarlı kanıtlar elde edilmiştir. Bu, incelenen alt gruplar arasındaki karşılaştırmalar puanların geçerli ve anlamlı karşılaştırmaları için sağlam bir psikometrik temel sağlamıştır (Eime ve ark., 2013; Van de ve ark., 2012; Wikman ve ark., 2018). Tüm açıklamalara göre, SMÖ alt ölçekleri arasındaki ilişki modeli, ölçeğin orijinal formuna göre beklendiği gibi gerçekleştiğini göstermiştir. Geçmiş bulgular, içsel motivasyonun olumlu sonuçlarla, motivasyonsuzluğun ise olumsuz sonuçlarla ilişkili olduğunu göstermiştir (Clancy ve ark., 2016).

Marsh ve Jackson'a (1999) göre bir ölçeğin yapı geçerliği doğrulaması devam eden bir süreçtir ve tek bir çalışmada gerçekleştirilemeyeceğini vurgulamaktadır. Bu araştırma, Mallett ve arkadaşları (2007) tarafından geliştirilen ölçeğin spor motivasyonunun ölçülmesini sağlamasına rağmen, SMÖ-6'nin daha fazla incelenmesi gerekmektedir. Bu çalışmanın sonuçlarının farklı spor branşları ve örneklemlerde üzerinde test edilmesi önerilir. Mevcut çalışmada dikkat edilmesi gereken birkaç sınırlama vardır. Bu çalışmada çapraz doğrulama veya test-tekrar test güvenilirliği dâhil olmak üzere Türkçe SMÖ'nin bazı önemli psikometrik özelliklerini ele alınmamıştır. Test-tekrar test yöntemi tekrarlanan ölçüm tasarımı için örneklemden en az iki kez veri toplanması gerekli idi. Covid-19 koşullarının devam ediyor olması ve ölçek formları üzerinde katılımcı isimlerinin bulunmaması bu duruma neden olmuştur. Bu kapsamda SMÖ ölçeğinin aynı örneklemlerde test-tekrar test ölçüm ve güvenilirliğinin hesaplanması ölçek geliştirme sürecine önemli katkılar sağlayacaktır. Son olarak, bu çalışma yaşları oldukça homojen, spor ve fiziksel aktivitelere katılım için ideal konumda olan spor bilimleri fakültesi öğrencileri ile gerçekleştirilmiştir. Gelecekteki çalışmalarda, bu yaş gruplarının dışında daha genç veya daha yaşlı sporcular üzerinde Türkçe SMÖ'nin psikometrik özelliklerinin test edilmesi önerilir.

KAYNAKLAR

- Akdeniz, C., Bacanlı, H., Baysen, E., Çakmak, M., Doğruer, N., Erişti, B., Eyyam, R., Gündoğdu, K., Karataş, E., Kayabaşı, Y., Kurnaz, A., Sünbül, A.M. & Tok, H. (2016). Learning and teaching. Ankara: Çözüm Eğitim Yayıncılık
- Aelterman, N., Vansteenkiste, M., Van Keer, H., Van Den Berghe, L., De Meyer, J. Haerens, L. (2012). Students' objectively measured physical activity levels and engagement as a function of between-class and between-student differences in motivation towards physical education. *J. Sport Exerc Psychol*, 34(4), 457-480.
- Bollen, K. A. (1989). A new incremental fit index for general structural equation models. *Sociological methods and research*, 17(3), 303-316.
- Brewer, B.W. (2009). *Handbook of sports medicine and science, Sport Psychology*. Chichester: John Wiley and Sons Ltd.
- Briere, N.M., Vallerand, R.J., Blais, M.R, Pelletier, LG. (1995). Development and validation of a scale on intrinsic and extrinsic motivation and lack of motivation in sports: The scale on motivation in sports. *International journal of sport psychology*, 26, 465-89.
- Browne, M. W., Cudeck, R. (1993). Alternative ways of assessing model fit. Sage focus editions, 154, 136-136.
- Byrne, B. (1989). *A Primer of LISREL, Basic assumptions and programming for confirmatory factor analysis models*. New York: S.Springer.
- Clancy, R.B., Herring, M.P., MacIntyre, T.E., Campbell, M.J. (2016) A review of competitive sport motivation research. *Psychology of Sport and Exercise*, 27, 232-42.
- Coppens, E., De Meester, A., Deconinck, F., De Martelaer, K., Haerens, L., Bardid, F., Lenoir, M., D'Hondt, E. (2021). Differences in weight status and autonomous motivation towards sports among children with various profiles of motor competence and organized sports participation. *Children*, 8(2), 156.
- Cresswell, S. L., Eklund, R. C. (2005). Motivation and burnout among top amateur rugby players. *Med. Sci. Sports Exercise*, 37, 469-477. 10.1249/01.mss.0000155398.71387.c2
- De Pero, R., Amici, S., Benvenuti, C., Minganti, C., Capranica, L., Pesce, C. (2009) Motivation for sport participation in older Italian athletes: The role of age, gender and competition level. *Sport sciences for health*, 5(2), 61-9.
- Ding, J. L., Lei, X., Huang, Q., Xun, Y., Yang, L. (2016). The multi-relational research of whole social network of professional athletes in China. *J. Xi'an Phys. Educ. Univ.* 33, 405-409. 10.16063/j.cnki.issn1001-747x.2016.04.005
- Eime, R.M., Young, J.A, Harvey, J.T, Charity, M.J, Payne, W.R. (2013). A systematic review of the psychological and social benefits of participation in sport for adults: Informing development of a conceptual model of health through sport. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 10, 1-13
- Güney, S. (2013). *Davranış bilimleri*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Filho, M.B, Andrade, D, Miranda, R, Núñez J.L, Martín-Albó, J, Ribas, P.R. (2011) Preliminary validation of a brazilian version of the sport motivation scale. *Universitas Psychologica*, 10(2), 557-66.
- Fortier, M.S, Vallerand, R.J, Brière, N.M, Provencher, R.J. (1995). Competitive and recreational sport structures and gender: A test of their relationship with sport motivation. *International journal of sport psychology*, 26, 24-39.
- Freeman, P., Coffee, P., Rees, T. (2011). The pass-q: the perceived available support in sport questionnaire. *J. Sport Exercise Psychol.* 33, 54-74. 10.1123/jsep.33.1.54

- Huang, X. T., Zhang, L. W., Mao, Z. X. (2018). *Sports Psychology*, 2nd Edn. Shanghai: East China Normal University Press.
- Jones, G., Hanton, S., Connaughton D, (2007). A framework of mental toughness in the world's best performers. *The Sport Psychologist*, 21(2), 243–264. doi: 10.1123/tsp.21.2.243.
- Jöreskog, K. G., ve Sörbom, D. (1993). LISREL 8: Structural equation modeling with the simplis command language. Lincolnwood: Scientific Software International, Inc.
- Kazak, Z (2004) Sporda güdüleme ölçeği (SGÖ)'nin Türk Sporcuları için güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *Spor Bilimleri Dergisi*, 15(4), 191-206.
- Komarc, M., Harbichová, I., Scheier, L. M. (2020). Psychometric validation of Czech version of the Sport Motivation Scale. *PLoS one*, 15(1).
- Ma, Q., W., Zhang L. W. (2003). *Sports Psychology*. Zhejiang: Zhejiang Education Press.
- Mallett, C., Kawabata, M., Newcombe, P., Otero-Forero, A., Jackson, S. (2007). Sport motivation scale-6 (SMS-6): A revised six-factor sport motivation scale. *Psychology of sport and exercise*, 8(5), 600-614.
- Marsh, H. W., Jackson, S. A. (1999). Flow experience in sport: Construct validation of multidimensional, hierarchical state and trait responses. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 6(4), 343-371.
- Martens, M. P., Webber, S. N. (2002). Psychometric properties of the Sport Motivation Scale: An evaluation with college varsity athletes from the US. *Journal of sport and exercise psychology*, 24(3), 254-270.
- Martin, J. J., Cutler, K. (2002). An exploratory study of flow and motivation in theater actors. *Journal of Applied Sport Psychology*, 14(4), 344-352.
- Núñez, J. L., Martín-Albo, J., Navarro, J. G., González, V. M. (2006). Preliminary validation of a Spanish version of the Sport Motivation Scale. *Perceptual and Motor Skills*, 102(3), 919-930. 10.2466/pms.102.3.919-930
- Özdamar, K. (2004). *Paket programlar ile istatistiksel veri analizi (çok değişkenli analizler)*. Kaan Kitabevi, Eskişehir.
- Pelletier, L. G., Tuson, K. M., Fortier, M. S., Vallerand, R. J., Briere, N. M., Blais, M. R. (1995). Toward a new measure of intrinsic motivation, extrinsic motivation, and amotivation in sports: The Sport Motivation Scale (SMS). *Journal of sport and Exercise Psychology*, 17(1), 35-53.
- Quinaud, R. T., Gonçalves, C. E., Possamai, K., Morais, C. Z., Capranica, L., Carvalho, H. M. (2021). Validity and usefulness of the student-athletes' motivation toward sport and academics questionnaire: a Bayesian multilevel approach. *PeerJ*, 9, e11863.
- Raedeke, T. D. (1997). Is athlete burnout more than just stress? A sport commitment perspective. *J. Sport Exercise Psychol*, 19, 396–417. 10.1123/jsep.19.4.396.
- Raedeke, T. D., Smith, A. L. (2001). Development and preliminary validation of an athlete burnout measure. *Journal of sport and exercise psychology*, 23(4), 281-306.
- Riemer, H. A., Fink, J. S., Fitzgerald, M. P. (2002). External validity of the sport motivation scale. *Avante-Ontario*, 8(2), 57-66.
- Rooney, D., Jackson, R. C., & Heron, N. (2021). Differences in the attitudes to sport psychology consulting between individual and team sport athletes. *BMC Sports Science, Medicine and Rehabilitation*, 13(1), 1-8. <https://doi.org/10.1186/s13102-021-00271-7>
- Ryan, R. M., Deci, E. L. (2000). Intrinsic and extrinsic motivations: Classic definitions and new directions. *Contemporary educational psychology*, 25(1), 54-67.

- Shang, Y., Yang, S. Y. (2021). The effect of social support on athlete burnout in weightlifters: The mediation effect of mental toughness and sports motivation. *Frontiers in Psychology*, 1408.
- Tanaka, J. S., Huba, G. J. (1985). A fit index for covariance structure models under arbitrary GLS estimation. *British journal of mathematical and statistical psychology*, 38(2), 197-201.
- Tiryaki, Ş., Gödelek, E. (1997). *Spora özgü başarı motivasyonu ölçeğinin Türk sporcuları için uyarlanması çalışması*. I. Uluslararası Spor Psikolojisi Sempozyumu Bildiri Kitapçığı, Bağırğan Yayınevi, 128-141.
- Tok, S. (2004). *Spor tüketimi davranışını etkileyen motivasyonel faktörler ve Spor Tüketimi Ölçeğinin Türkçe' ye uyarlanması (İzmir ili örneği)*. Yüksek lisans tezi. Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Vallerand, R. J., Losier, G. F. (1999). An integrative analysis of intrinsic and extrinsic motivation in sport. *Journal of applied sport psychology*, 11(1), 142-169.
- Vallerand, R. J., Ratelle, C. F. (2004). *Intrinsic and extrinsic motivation: A hierarchical model*. E. L. Deci ve R. M. Ryan (Eds.), *Handbook of self-determination içinde* (37-65), Rochester: University of Rochester Press.
- Van de Schoot, R., Lugtig, P., Hox, J. (2012). A checklist for testing measurement invariance. *European journal of developmental psychology*, 9(4), 486-492.
- Vlachopoulos, S. P., Karageorghis, C. I., Terry, P. C. (2000). Motivation profiles in sport: A self-determination theory perspective. *Research quarterly for exercise and sport*, 71(4), 387-397.
- Yaşlıoğlu, M. (2017). Sosyal bilimlerde faktör analizi ve geçerlilik: Keşfedici ve doğrulayıcı faktör analizlerinin kullanılması. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 46, 74-85.
- Ye, L., Wang, B., Ge, Y., Bu, S., Wang, L. (2016). The effect of athletes' gratitude on burnout—chain mediating effects of social support and mental toughness. *China Sport Sci*, 36, 39-49.
- Yıldız, A., Yıldırım, S., Koçak, S. (2015). Spor etkinlikleri gönüllü motivasyon ölçeği geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Spor Bilimleri Dergisi*, 26(3), 105–113.
- Yurt, E., Sünbül, A. M. (2012). Effect of modeling-based activities developed using virtual environments and concrete objects on spatial thinking and mental rotation skills. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 12(3), 1975- 1992.
- Zhang, L. W., Mao, Z. X. (2004). *Handbook of psychological scales for sport sciences*. Beijing: Beijing Sport University Press.
- Zhang, Z. (2015). Relationship between training and competition satisfaction and sport motivation of elite athletes: the mediating role of athletes' burnout. *J. Sports Sci.*, 36, 91–96.
- Weinberg, R.S, Gould, D. (2003). *Foundations of Sport and exercise psychology*. Champaign: Human Kinetics.
- Wikman, J.M., Elsborg, P., Nielsen, G., Seidelin, K., Nyberg, M., Bangsbo, J. (2018). Are team sport games more motivating than individual exercise for middle-aged women? A comparison of levels of motivation associated with participating in floorball and spinning. *Kinesiology*, 50(1), 34–42.
- Willis, J. D. (1982). Three scales to measure competition-related motives in sport. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 4(4), 338-353.

Sporda Motivasyon Ölçeği Türkçe Versiyonu

Neden spor yapıyorsunuz?	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1. Spor yaptığım zaman duyduğum heyecan için	()	()	()	()	()
2. Çünkü spor, hayatımı yaşamak için seçtiğim bir yoldur	()	()	()	()	()
3. Çünkü hayatımın diğer alanları için iyi bir yol göstericidir	()	()	()	()	()
4. Çevremde takdir gördüğüm için	()	()	()	()	()
5. Nedenini bilmediğim bir şekilde sporda başarılı olamayacağımı düşünüyorum	()	()	()	()	()
6. Zor olan teknikleri başardığımda kendimi mutlu hissettiğim için	()	()	()	()	()
7. Çünkü formda kalmak için spor yapmak gereklidir	()	()	()	()	()
8. Hayatımın diğer yönlerini geliştirmek için seçtiğim en iyi yollardan biridir	()	()	()	()	()
9. Çünkü spor hayatımın bir parçasıdır	()	()	()	()	()
10. Kendimi iyi hissetmek için spor yapmalıyım	()	()	()	()	()
11. Sporcu olmanın getirdiği prestij için	()	()	()	()	()
12. Artık spor için bu kadar zaman ve emek ayırmak konusunda emin değilim	()	()	()	()	()
13. Çünkü spor yapmak temel prensiplerimden biridir	()	()	()	()	()
14. Yeteneklerimi mükemmelleştirirken yaşadığım tatmin için	()	()	()	()	()
15. Çünkü arkadaşlarımla iyi ilişkiler kurmanın en iyi yollarından biridir	()	()	()	()	()
16. Spor yapmasaydım kendimi kötü hissederdim	()	()	()	()	()
17. Artık sporun bana göre olmadığını düşünüyorum	()	()	()	()	()
18. Yeni performans stratejileri bulma zevki için.	()	()	()	()	()
19. Sporcu olmanın getirdiği maddi manevi yararlar için	()	()	()	()	()
20. Çünkü düzenli spor yapmak hayat performansımı artırır	()	()	()	()	()
21. Çünkü spor yapmak hayatımın ayrılmaz bir parçasıdır	()	()	()	()	()
22. Yaptığım spordan eskisi kadar zevk almadığımı düşünüyorum	()	()	()	()	()
23. Çünkü düzenli olarak spor yapmalıyım	()	()	()	()	()
24. Sporda ne kadar iyi olduğumu başkalarına göstermek için	()	()	()	()	()